

DIDYSIS PRIENŲ IR BIRŠTONO ŽMONIŲ DVASINIS GANYTOJAS MYKOLAS PRANCIŠKUS KARPAVIČIUS 1744-1803 M.

Artėjantis adventas sutelkia visą mūsų dėmesį giliems apmąstymams apie nuolatinį žmogaus siekimą Dievo. Tai siekimas prisitarti prie Išganytojo žmogišku gėriu, kūrybine meno gija, o ir tyliu susimąstymu susivokti savoje žmogiškoje esybėje. Jeigu žmoguje nėra gėrio siekimo, meilės artimui, pagarbos bendradarbiui, tai net kartais kelionėn, kaip saugos atributas paimtas rožančius ar savęs registravimas prieš kitus maldos namuose, atrodys tik kaip nevykusi poza siekiant apgauti ne tik save, bet ir visų laukiamą Dievo sūnų. Visuomet prisimeni tuos kurie tiek Dievo žodžiu, tiek visu savo gyvenimu, nuoširdžiu dėmesiu visada buvo šalia laimės, tiesos ir laisvės siekiančio žmogaus.

Ne vienas aplankėme ilgus metus Lietuvos Didžiąjai kunigaikštystei priklausiusį Vygrių vienuolyną, iš jo bokštų gėrėjomės nuostabiais miškų ir ežero vaizdais. Amžius skaičiuojančiais laiptais leidomės į rūšį, kur palaidotas pirmasis Vygrių vyskupas Mykolas Pranciškus Karpavičius. Tai ganytojas, kuris paliko gilų įspaudą 18 a. antrosios pusės Lietuvos istorijoje. Į jo gilius žmogiškosios meilės, tėvynės laisvės siekimo pamokslus tada atidžiai įsiklausė Birštono ir Prienų parapijiečiai, tuomet priklausę vienai Prienų parapijai.

Mykolo Pranciškaus Karpavičiaus gyvenimo etapai

Ganytojas gimė 1744 m. LDK priklausiusioje Lietuvos Brastos vaivadijoje Kamenece. Mokėsi Brastos jėzuitų kolegijoje, vėliau Varšuvos kunigų misionierių kongregacijoje, 1767 m. po išventinimo buvo paskirtas Varšuvos seminarijos filosofijos profesoriumi. Dar studijuodamas teologiją, pasireiškė kaip išskirtinis dikcija ir įtaiga pamokslininkas, Jungtinės Abiejų Tautų Respublikos karaliaus Stanislovo Augusto Poniatovskio vykdomų reformų propoguotojas.

Jau 1773-1774 metais buvo išleisti pirmieji Karpavičiaus pamokslai, sakyti laidotuvių progomis

Nuo 1776 iki 1799 metų jis kunigavo dabartinio Vilkaviškio rajono Gražiškių, Prienų bažnyčiose ir Birštono katalikai M. P. Karpavičiaus pamokslų klausėsi 1776-1787 metų laikotarpyje iki medinės bažnyčios Birštone pastatymo. Nuo 1783 iki 1799 metų Karpavičius kaip profesorius dėstė ir Vilniaus Jėzuitų Akademijoje bei Lietuvos Vyriausioje mokykloje. Ilgą laiką Prienų klebonas ėjo ir Lietuvos vyriausiojo tribunolo pamokslininko pareigas.

M.P. Karpavičius entuziastingai palaikė 1791 m gegužės 3 dienos Konstituciją. Prasidėjus 1794 metų sukilimui prieš Rusijos carizmą, pamokslininkas kartu su Akademijos rektorium Počobutu ir architektu Laurynu Gucevičiumi aktyviai dalyvavo Lietuvos Vyriausioje tautos tarybos veikloje „Karpavičius vykdydamas Tarybos nutarimus, buvo sumobilizavęs kovai prieš rusų kazokus visus Prienų pavieto gyventojus, tarp jų valstiečius“ (Slusarska M., Michal Franciszek Karpowicz (1744-1803). Pisarze polskiego Oswiecenia, t.2, Warszawa, 1994, p.82). Pralaimėjus sukilimui ir LDK įjungus į Rusijos sudėtį, Karpavičiui pavyko išsisukti nuo represijų. Nuo 1799 iki 1803 metų pagal popiežiaus paskyrimą dirbo naujai įkurtos Vygrių vyskupijos vyskupu. 1803 m. lapkričio 5d. ištiktas apopleksijos mirė Beržininkuose, šalia Seinų. Lapkričio 11-12 dienomis įvyko laidotuvių iškilmės Vygrių vienuolyne. Į paskutinę kelionę žymų pamokslininką taip pat palydėjo ir jo sūnėnas, buvusio Prienų pavieto stalininko sūnus, pasakęs atsisveikinimo kalbą (Mykolas Pranciškus Karpavičius. Rinktiniai pamokslai, V., 2003, p.27).

Karpavičius buvo aktyvi, energinga asmenybė, nemėgusi asketiško gyvenimo, pasisakiusi prieš tikėjimo status. Buvo labai nuoširdus, niekada neatsisakė padėti valstiečiams. Klebonaudamas Prienuose padėdavo ir skurdesniems mūsų krašto žmonėms, rūpinosi bendrų atsargų arudu bei kasa gydytojo paslaugoms apmokėti (Ten pat ,p.19). Karpavičius gerai mokėjo lietuvių kalbą, kartais pamokslus sakydavo lietuviškai. Jau 1794 metais Vilniaus Bazilijonų vienuolyno leidykla išleido jo pamokslą, laidojant 1794 metų sukilėlius Kazančius K. „Mykola Karpavicia už gaylinga atprovijomą Pagrabę už tuos Abyvatelius kurie gynė prisikėlimą mūsų Ziames...“

Ganytojas pasakė virš kelių šimtų pamokslų, vien leidiniuose buvo atspausdinta virš 130 pamokslų. Juose aptarta ne tik teologiniai pamąstymai, bet ir valstiečių padėtis, pono ir pavaldinio santykiai, žmogaus prigimtis, patriotizmas, pilietiškumas. Dauguma jo pamokslų aktualūs ir daugiau kaip po 200 metų. 1792 vasario 14 dieną Prienų pavieto įkūrimo proga Prienų parapijiniėje bažnyčioje jis kalbėjo „Gerbkite savo Konstituciją, pamilkite ją, prisiekite jai, kaip savo laisvės ir nuosavybės neliečiamumo bei egzistencijos garantui, kaip vieninteliai priemonei apsaugojusiai mūsų šalį nuo galutinio išdraskymo, saugokite, kad tai matydamos apsišvietusios tautos įsitikintų tuo, ką apie mus jau visuotinai ėmė kalbėti: štai stipri tauta, štai sveikai mąstantys ir išmintingi žmonės.(Ten pat, 333). „Tegul tik tauta visuomet būna vieninga ir pasirengusi tarpusavio gynybai, pasirengusi kautis už nepriklausomybę ,už tėvynę už laisves, už nepaliestus namus, žmonas, vaikus ir būsimas kartas“ (Ten pat ,p.345). „Valdžios rodomas pavyzdys, pilietinis ugdymas, Dievo baimė, religingumu suvaldanti jausmus, tautai išganingų įstatymų vykdymas, meilė darbui, siekiant suteikti laimės kitiems, meilė savo protėvių šlovei ,skatinanti sekti jais, meilė savo tėvų religijai, - štai kas yra tikros tėvynės meilės, svarbiausios kiekvieno piliečio pareigos pagrindas, be viso to tuščiai girsimės tėvynės meile“ (Ten pat , p 271).

M. P. Karpavičiaus kūrybinis palikimas yra didelis, jo asmenybės aura kartų kartoms švytinti. Manome, kad tiek Prienų krašto muziejus, tiek Birštono muziejaus sakralinis filialas bendromis pastangomis dar labiau išryškins šios asmenybės svarią vietą mūsų žemėje prie Nemuno.

Vytautas Kuzmickas,

Birštono muziejaus vyr. fondų saugotojas.